

**BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARI TAFAKKUR XUSUSIYATLARINI
SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL USULLARNING O'RNI**

Abdullayeva Shohista Alisher qizi

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18925917>

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi globallashuv jarayoniga xos ta'lim texnologiyalaridan foydalanish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, pedagogik texnologiyalar, innovatsiya, interfaol metod.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы использования образовательных технологий, присущие современному процессу глобализации.

Ключевые слова: глобализация, педагогические технологии, инновации, интерактивный метод.

Abstract. This article discusses the use of educational technologies inherent in today's globalization process.

Key words: globalization, pedagogical technologies, innovation, interactive method.

Yangi O'zbekiston rivojiga katta hissa qo'shayotgan va uning tub o'zagi hisoblangan ta'lim tizimini yanada takomillashtirish maqsadida ayni damda boshlang'ich ta'limga alohida e'tibor qaratib kelinmoqda. Yurtimizda barpo etilayotgan Uchinchi Renessans davrida boshlang'ich ta'limda sifat samaradorligiga erishish va bunda boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatiga tayanish dolzarb vazifalar sirasiga qo'shildi.

O'zbekistonda boshlang'ich ta'limni yanada takomillashtirish davri kechmoqda. Ushbu jarayonda faqatgina boshlang'ich sinfdagi dars berib kelayotgan o'qituvchilargina emas, balki bo'lajak pedagog-o'qituvchilar ham juda katta, muhim rol o'ynaydi. Ularda ham kasbiy qiyofani to'la shakllantirish shart.

Bugungi globallashuv davrida ta'lim jarayoni oldiga yangi, murakkab vazifalar qo'yilmoqda. Axborot oqimi keskin ortayotgan, sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar keng qo'llanilayotgan bir paytda o'quvchilarda mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, ta'limda interfaol usullardan foydalanish o'quvchilar tafakkurini rivojlantirishning eng samarali yo'llaridan biridir.

Interfaol usullar – bu o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiruvchi, uning mustaqil fikrlashiga, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishiga va xulosalar chiqarishiga yordam beruvchi ta'lim metodlaridir. "Aqliy hujum", "Bumerang", "Klaster", "Fikrlar xaritasi", "Sinkveyn", "Insert", "Bahs-munozara" kabi usullar o'quvchilarning tafakkur faoliyatini faollashtiradi.

Shuningdek, bugungi globallashuv sharoitida zamonaviy ta'lim texnologiyalari — onlayn platformalar, multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv doskalar va sun'iy intellekt asosidagi o'quv dasturlari interfaol metodlarni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Masalan, "Google Classroom", "Kahoot", "Quizizz", "Padlet" kabi platformalar o'quvchilarning bilimini baholash va tafakkurini rag'batlantirishda keng imkoniyatlar yaratadi.

Interfaol usullar yordamida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar faqat bilim oluvchi emas, balki izlanish, tahlil va ijodkorlik faoliyatining ishtirokchisiga aylanadi.

Bu esa ularning mantiqiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, muammolarga turli nuqtai nazardan yondashish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Globalashuv davrida o'qituvchidan yangicha yondashuv, doimiy yangilikka intilish, raqamli kompetensiyani oshirish talab etiladi. O'qituvchi interfaol metodlarni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirgan holda darsni tashkil etsa, o'quvchilarning tafakkur jarayoni yanada faollashadi.

Zamonaviy jarayonlarning shiddatli tus olishi zamonaviy ta'lim tizimi oldiga o'qituvchining kasbiy mahoratini tubdan transformatsiya qilish va uning raqamli kompetensiyasini muntazam ravishda oshirib borish kabi strategik vazifalarni qo'yimoqda.

Bugungi kunda pedagogik faoliyat shunchaki axborot uzatish mexanizmi emas, balki innovatsion texnologiyalar va interfaol metodologiyalar sintezi asosida qurilgan murakkab intellektual jarayondir. O'qituvchi tomonidan dars jarayonida raqamli resurslardan maqsadli foydalanilishi o'quvchilarning nafaqat fanga bo'lgan qiziqishini orttiradi, balki ularda mustaqil tahlil qilish, muammoli vaziyatlarda kreativ yechimlar topish va mantiqiy tafakkur yuritish kabi fundamental ko'nikmalarni shakllantiradi.

Zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta'lim muhiti o'quvchini passiv ob'ektdan bilim olish jarayonining faol sub'ektiga aylantiradi, bu esa o'z navbatida, o'quvchining kognitiv salohiyatini maksimallashtirishga va uning globalashgan mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Masalan, "Aqliy hujum" usuli orqali muammoli savollarni onlayn tarzda muhokama qilish bunda "Aqliy hujum" usuli orqali muammoli savollarni onlayn tarzda muhokama qilish o'quvchilarning kreativ tafakkurini va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini raqamli muhitda faollashtirishga xizmat qiladi.

Ushbu yondashuv masofaviy va gibrid ta'lim shakllarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida o'quvchilar o'rtasida real vaqt rejimida g'oyalar almashinuvini ta'minlaydi. Onlayn formatdagi "aqliy hujum" nafaqat vaqt va makon cheklovlarini bartaraf etadi, balki raqamli doskalar va interfaol platformalar orqali har bir fikrni vizuallashtirish, tizimlashtirish va tahlil qilish imkoniyatini yaratadi.

Bu jarayon o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirib, muammoli vaziyatlarga innovatsion yechimlar topish hamda o'z argumentlarini asoslash madaniyatini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

"Fikrlar xaritasi"ni raqamli dasturlarda yaratish bunda "Fikrlar xaritasi"ni (Mind Mapping) raqamli dasturlar vositasida yaratish dars jarayonida axborotni tizimlashtirishning yuqori darajadagi vizual usuli hisoblanadi.

Ushbu texnologiya o'quvchilarga murakkab tushunchalar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni ko'rish, ma'lumotlar ierarxiyasini shakllantirish va mavzuni yaxlit tasavvur qilish imkonini beradi.

Raqamli platformalar (masalan, *Xmind*, *Miro*, *Canva*) an'anaviy qog'oz variantidan farqli o'laroq, darsga multimedia elementlarini (video, havola, rasm) integratsiya qilish va jamoaviy tahrirlash kabi interfaol imkoniyatlarni taqdim etadi.

Ushbu metodning qo'llanilishi o'quvchilarning vizual-fazoviy intellektini stimullaydi, xotirada saqlash samaradorligini oshiradi va darsning kognitiv yuklamasini optimallashtiradi.

Natijada, o'quvchi passiv ma'lumot qabul qiluvchidan axborotni tahlil qiluvchi va yangi g'oyalar generatsiya qiluvchi faol sub'ektga aylanadi.

“Kichik guruhlarda ishlash”ni videokonferensiya platformalari yordamida amalga oshirish o'quvchilar tafakkurini rivojlantiruvchi samarali vositadir. “Kichik guruhlarda ishlash” metodining videokonferensiya platformalari (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams) imkoniyatlari orqali amalga oshirilishi o'quv jarayonida ijtimoiy-kognitiv hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqadi.

Ushbu yondashuvda masofaviy muloqotdagi “ajralish” to'sig'i guruh xonalariga (breakout rooms) bo'linish orqali bartaraf etilib, har bir o'quvchining shaxsiy mas'uliyati va faolligi ortadi.

Raqamli muhitda kichik guruhlar bo'linish o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish bilan birga, muammoli vaziyatlarni kollegial hal etish, o'zaro fikr almashish va sintez qilish orqali mustaqil tafakkur yuritish jarayonini jadallashtiradi.

Videokonferensiya vositalarining interfaol xususiyatlari o'quvchilarga o'z loyihalarini real vaqt rejimida taqdim etish va himoya qilish imkonini berib, ularning mantiqiy xulosa chiqarish hamda argumentatsiyalash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning tafakkur xususiyatlarini shakllantirishda interfaol usullarning o'rni beqiyosdir. Ular nafaqat bilimni o'zlashtirish, balki uni tahlil qilish, qo'llash, baholash va yangi g'oyalar yaratish imkonini beradi. Bugungi globallashtirish jarayonida ta'lim texnologiyalaridan oqilona foydalanish o'quvchilarning tafakkur salohiyatini yuksaltirish, ularni ijodkor, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida” PF-60-sonli Farmoni/ <https://lex.uz/docs/5841063>
2. Sh. Mirziyoyevning “O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi 2019-yil 24-aprelda PF-5712-son Farmoni (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 29.04.2019-y.
3. Qosimova K., Matchonov S. G'ulomova X., Yo'ldasheva SH., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. -Toshkent, “Nosir”, 2009